

Nötköttsproduktion ett torrt år – hur kan vi hantera det?

Anett Seeman, Produktionsrådgivare, Gård & Djurhälsan

Inför vintern är naturligtvis oron stor, då det på många håll inte finns några grovfoderlager från föregående år, och dels att skörden hittills innebär en betydligt mindre mängd än normalt. Förhoppningarna till att en lagom nederbörd ska bättra på vallarna är stora! Dock behöver vi bereda oss på en tuff vinter, och arbetet med det är redan igång, vilket är bra och värdefullt!

Foder för djur på naturbeten

När betet inte växer kan eventuellt buskar och sly kunna sysselsätta/mätta djuren den första tiden, men det räcker sannolikt inte. Tillskottsutfodring på bete kan då vara en möjlighet att få betet att räcka lite längre, även om det naturligtvis kan vara kostsamt – och att det tar på det foder som man tänkt spara till vintern. Tänk på vid tillskottsutfodring att sträva efter att inte marken blir upptrampad. Man kan ha fördel av att börja tillskottsutfodra i tid eftersom återväxten från hårt betade beten har svårare att komma igen när det väl börjar regna.

Man behöver också vara uppmärksam på giftiga växter på betena, vid högre betetryck eller vid tillfällena som marker betas som man kanske tidigare valt bort – finns risk att djuren äter växter som de kanske valt bort ett normalår, och det finns en del giftiga växter att vara uppmärksam på. ([Läs mer här](#))

Vid torrperioder är det värdefullt med jämn avbetning vilket kan genomföras via t ex rotationsbete. Dels minskar förekomsten av rator vilket leder till ett högre utnyttjande av betet och dels kommer betet att återhämta sig snabbare efter torkan om de får återkommande viloperioder.

Foder på stall

Foderåtgången på stall sommartid är sannolikt inte mycket avvikande just i år jämfört med andra år. Man kan sannolikt se att djuren äter mer under den svala tiden på dygnet, men i övrigt kan man räkna med att foderåtgången blir/är densamma. Naturligtvis behöver man vara uppmärksam på varmgång i fodret, och att se till att djuren har ordentligt med salt och mineraler. Vad gäller tillväxten så kan det vara svårare att få upp fett på slaktkropparna, eftersom djuren är ”biologiskt programmerade” för tillväxt under den ljusa årstiden, för att sedan lagra in fett när det blir mörkare till hösten. Det innebär att man eventuellt kan behöva öka spannmålsandelen något för de som ska bli slaktmogna den närmaste tiden.

Vad gäller kvaliteten på förstaskörden finns inte så många analyser att dra större slutsatser av ännu, men om vi bara koncentrerar oss på energi, råprotein och fiber, så kan man konstatera att om man bara skördat i tid (dvs när gräset är i samma mognadsstadium ”som vanligt”), är energin hög och fibern måttlig. Det som blir tydligt ett år med så varmt väder är att gräset mognar snabbare, vilket innebär att det blir ett kortare intervall innan energin sjunker och fibern (NDF) ökar. Proteinet, däremot, ser ut att vara

förhållandevis högt såhär långt i de analyser som finns. Det behöver absolut inte vara en nackdel för nötköttet, men bra att vara uppmärksam på.

Vad gäller återväxten efter andraskörden har klövern och lusern klarat sig bättre än gräset, vilket innebär att proteinandelen i fodret kommer sannolikt att vara höga. Ett år som detta kan det vara extra viktigt att ta grovfoderanalyser – det är verkligen inte ”som det brukar”.

Vad kan jag då göra för att hantera foderbrist inför vintern?

Minska foderåtgången

Avvänj tidigt. Kalvarna är effektiva foderomvandlare, korna är det inte på samma sätt. Under normala år med god tillgång på grovfoder är det naturligtvis mer ekonomiskt att låta korna omvandla gräs till protein av hög kvalitet till kalven, men med brist på grovfoder är det bättre att köpa kraftfoder till kalvarna. Det går totalt sett åt mindre foder till uppfödningen om man utfodrar avvanda kalvar istället för att först låta fodret passera genom korna för att upprätthålla en mjölkproduktion. Dessutom kan avvanda kor klara sig bra på ett sämre bete utan att behöva tillskottsoder. Ett alternativ kan vara att vänja av en del av kalvarna. Ta i så fall kalvarna från förstakalvarna, som annars behöver foder både för mjölkproduktion och för sin egen tillväxt.

Sälj kalvarna tidigt. Oftast är priset för avvanda kalvar som högst i augusti - september. Detta eftersom det är då uppfödarna vill sätt in djuren. Vänta inte, utan se till att bli av med kalvarna så fort de är avvanda. För mindre dikalvsproducenter, som under normala förhållanden brukar vidareuppföda kalvarna själva, är det kanske mer lönsamt att sälja kalvarna på hösten och satsa på dikorna istället. Ta tidigt kontakt i år – eftersom även kalvköpande besättningar sannolikt har foderbrist

Dräktighetsundersök. Se till att du inte har några kor som går tomma! Fodret behövs till de djur som ska producera en kalv.

Gruppera djuren. Ta tillvara alla sätt att minska eventuell överutfodring. Bara genom att dela in korna i två grupper, t ex förstakalvare och kor i lågt hull respektive äldre kor i gott hull, kan du beroende på djurmateriäl spara en hel del grovfoder.

Slakta djuren i tid. Det finns en lång framförhållning vad gäller slaktplanering, och för tillfället är det väldigt otacksamt att ge rådet att slakta djur vid annan tid än planerat. Det är dock extra viktigt år som detta att hålla en dialog med slakteriet, för att kunna planera en modell som passar så bra som möjligt för båda parter. Att skicka icke slaktmogna djur till slakt är inte en bra affär, varken för säljare eller köpare, tunga djur, däremot, kräver mycket underhållsfoder, och det är därför ett effektivt sätt att hålla onödig foderåtgång nere genom att skicka dem när de är slaktmogna, men inte alltför tunga.

Minimera foderspill. Eftersom det finns ont om foder är det extra viktigt att så mycket som möjligt kommer djuren till godo. Kortare grovfoder t ex, ger mindre spill. Undvik att utfodra på marken, använd foderhäckar så mycket som möjligt och lägg ut foder varje dag. Foderbordsavgränsningar eller foderhäckar som tvingar djuren att lyfta och vrida på huvudet då de backar från foderbordet gör att de drar ut mindre på golvet eller marken.

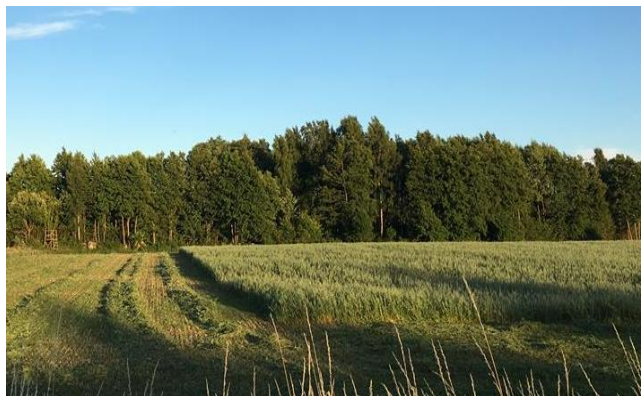

Minska lagringsförluster. Var extra noga med placering och hantering av rundbalar för att minska skador på dem samt för att undvika angrepp av råttor, möss och fåglar.

Finns det andra fodermedel jag kan använda?

Det bästa grovfodret behövs till de växande djuren. Däremot kan korna ofta klara sig bra på alternativa grovfoder med lägre näringsinnehåll, förutsatt att den hygieniska kvaliteten är god.

De första och förmodligen vanligaste produkterna är helsäd och potatis, men även andra rotfrukter kan förekomma. Tänk på att näringsinnehållet i helsäd varierar mycket, så analysera helsäden så fodrets egenskaper tas tillvara på bästa sätt. Potatis och rotfrukter kan uppfattas som liknande produkter, men potatis innehåller mer stärkelse, medan t ex morötter innehåller mer socker, så även här gäller det att använda fodermedlen i rätt kombinationer, så det används på rätt sätt till rätt djurkategorier.

Halm fungerar bra som enda grovfoder till dikor, förutsatt att foderstaten kompletteras med kraftfoder, t ex spannmål kompletterat med protein vid behov. Se till att det finns ätplatser till alla och dela helst in korna i grupper.

Gräsfröhalm har ungefär samma näringsvärde som spannmålshalm och fungerar också bra till korna. Komplettera med spannmål och eventuellt protein vid behov och se till att alla kor har möjlighet att äta ordentligt av kraftfodret.

Ärthalm har högre innehåll av både energi och råprotein än vad spannmålshalm har. Om korna bara äter ordentligt av denna, kan den fungera som enda grovfoder.

Rapshalm kan användas för att dryga ut vallensilaget. Korna kommer att sortera ut det smakligare vallfodret först, så här gäller det att det finns tillräckligt med ätplatser och helst också att korna är indelade i grupper, så att alla kor kommer åt att äta innan det blir utplockat på foderbordet.

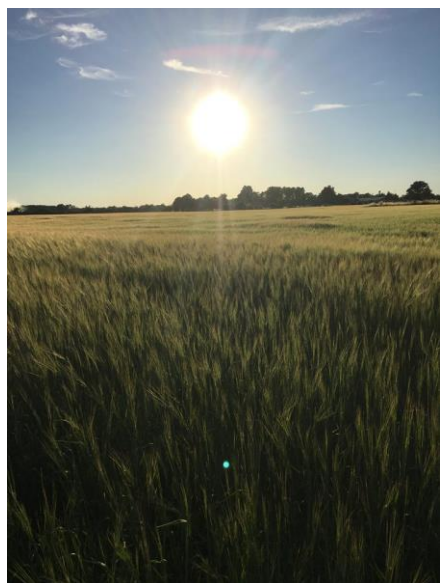
Bra och billiga biprodukter som t ex bröd, morötter, potatisskal eller drav kan vara ett alternativ om de kan hanteras på ett rationellt sätt. Det är också viktigt att du vet näringsinnehållet på det foder du köper så att du kan värdera priset i förhållande till andra foder.

Strö

Torkan påverkar inte bara grovfoderskörden, utan halm ser verkligen ut att bli en bristvara på många håll i år. Det är synnerligen önskvärt att man tar tillvara all halm som går att få tag på – halmen är ju värdefull både som foder och som strömedel!

Det är också läge att se sig om efter andra möjligheter till strömedel än halm. Torv fungerar bra som ersättning till halm i många system, och går också att kombinera med halm eller spån om man så önskar. Ett lager med ca 3 dm strö kan hålla 3-4 veckor, för att sedan gödglas ut. Man kan också blanda halm eller spån med torv.

Att minska ströåtgången genom att strö lite och ofta i stället för sällan och mycket är också en möjlighet, likaså att ha större yta per djur. Ytan per djur kan dock vara frustrerande och svårt att lösa, med tanke på att man har de djur man har, och stallplatserna är en viss yta.

Rutiner

Det finns mycket man kan göra – i stort och smått – för att förbereda sig inför kommande stallsäsong. Första steget är att ha en bra bild om vad man har att utgå ifrån – hur mycket djur man har, och hur mycket foder man har att tillgå på gården.

Planera sedan om du redan tidigt behöver göra något åt djursituationen, fördela det foder du har, och ta kontakter för att komplettera med det du kan, både det som går att köpa in, men

också kan hanteras på gården. Det finns exempelvis hemsidan <http://proteintipset.se/>, där annonser kan läggas in både för att köpa och sälja foder.

De dagliga rutinerna handlar, som tidigare nämnts, åt att ta hand om de resurser som finns – se till att det inte blir onödigt foderspill, strö ofta för att bibehålla en torr bädd, och se till att djuren växer så gott det går.

Om man ska våga dryfta sig till att blicka framåt till nästa grovfodersäsong redan nu, så kan man börja fundera på om man kan ”tidigarelägga våren”, det vill säga hitta grovfoder som går att skörda tidigt nästa år, tidiga vallfoder eller spannmål som skördas som helsäd. Om lagren från årets skörd är små kan det vara värdefullt att göra vad man kan för att få in tidigt grovfoder 2019.

Sist men inte minst

Det sista avsnittet i dessa tips för stunden handlar om människan. Även om vi nu är mitt i sommaren, med långt kvar till stallsäsongen kommer, vet vi att vi står inför en tuff vinter. I de sammanhangen är det viktigt att vi inte glömmer bort att ta hand om människorna kring djuren. Redan nu pratar vi mycket med varandra om oron kring torkan, och det behöver vi fortsätta med. Ta hjälp av grannar, ställ frågor i bygden om obetade beten och halm som kan bli tillgänglig – eller erbjud om du har mer än du behöver. Priserna är en annan fråga, men det är svårt att köpa det som inte finns!

Ta hjälp av oss rådgivare, vi hjälper gärna till att resonera kring fördelning av resurser till de olika djurkategorierna på gården. Kontaktuppgifter hittar du på www.gardochdjurhalsan.se.